

SKJØTSEL AV SOLBLOMLOKALITET SOLBJØR, LUNNER KOMMUNE

TILTAK FOR TRUA ARTER

27. SEPTEMBER. 2024

RAPPORT 2024:31

Utførende institusjon:

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS

Prosjektansvarlig:

Lea Hoch

Prosjektmedarbeider:

Dag L. Nielsen
Lily Hartmann

Oppdragsgiver:

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Kontaktperson:

Tonje Katrine Vaage

Referanse:

Hoch, L.; Nielsen, D. (2024). Skjøtsel av solblomlokalitet Solbjør, Lunner kommune. Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS. (Rapport 2024:31).

Sammendrag:

Solblom (EN) har gått sterkt tilbake i Norge som følge av opphør av beite og slått, både på innmark og utmark. På Solbjør i Lunner kommune ble det kartlagt en liten solblomforekomst som ble truet av gjengroing i 2020.

I 2021 har Dokkadeltaet Våtmarkssenter fristilt og slått et område rundt solblomforekomsten for å bedre vekstvilkårene for arten. Dette arbeidet ble videreført i 2022, 2023 og nå i 2024.

Emneord:

Solblom, *Arnica montana*, skjøtsel, Lunner kommune

INNHOOLD

Innledning	4
Kort om lokaliteten	4
Tradisjonell og nåværende drift	4
Artsmangfold og eventuelle observerte endringer	5
Mål for lokaliteten	6
Restaureringstiltak.....	6
Skjøtselstiltak.....	6
Overvåking/registrering.....	6
Gjennomførte tiltak i 2024	7
Bilder av området før og etter skjøtselsarbeid i 2024	8
Videre arbeid.....	8
Kilder	9

Innledning

Dokkadeltaet Våtmarkssenter AS arbeider med kartlegging av naturmangfold med hovedvekt på viktige arter og naturtyper, skjøtsel og naturrestaurering. De siste årene har vi vært aktive i skjøtsel, særlig i tilknytning til viktige naturtyper, truede arter og verneområder.

Solblom har gått sterkt tilbake som følge av opphør av beite og slått, både på innmark og utmark og er nå oppført som sterkt truet på norsk rødliste for arter 2021 (Solstad et al, 2021). Tidligere slåttemark som ble beita om høsten er nå på mange steder brukt intensivt som beitemark hele sesongen. Sterkt beitetrykk fører til at blomsterstenglene blir beitet før de får satt frø. Mye tråkk kan også skade plantene, og ved for sterkt beitetrykk vil solblom forsvinne etter noen år. Ofte blir beitemark tilført kunstgjødsel, og dette tåler solblom dårlig. Solblom vurderes derfor som sårbar (VU) med fragmentering av utbredelsen, og fordi vi regner med at tilbakegangen vil fortsette. Undersøkelser har vist at ved opphør av tradisjonelt bruk av kulturlandskap, så går arten ut innen 60 år. De største truslene for solblom er derfor opphør av slått og beite, oppdyrking og gjødsling. Planting av skog og fysiske inngrep som hyttefelt, veianlegg og lignende er andre trusler (Solstad & Bjureke 2011).

Kort om lokaliteten

(Hentet fra skjøtselsplanen Larsen et al 2021)

Solbjør ligger sør for Elgsjøen i Søndre Oppdalen. Selve lokaliteten ligger under Vinstralinja nordvest for gården. Området befinner seg innenfor det geologiske Oslofeltet, og berggrunnen på lokaliteten består av leirskifer, kalkstein og knollet kalk. Det er et tynt lag med forvitningsmateriale over berggrunnen, og kalkeffekten på vegetasjonen er observerbar. Lokaliteten ligger ikke i Naturbase. Naturtype er naturbeitemark, og grunntype etter NiN på lokaliteten er svakt kalkrik eng med mindre hevdpreg (T32-C-5), som er i sein gjenvekstsuksesjonsfase.

Tradisjonell og nåværende drift

Flyfoto 1 fra 1963 viser et åpent beitemark som strekket seg over nokså store areal rundt resten av solblom-bestanden som ble funnet i 2020. Muligens har området opprinnelig blitt brukt som slåttemark. Rett øst av forekomsten har det over en periode stått et granplantefelt som ble hogt i 2010/2011 (flyfoto 2 fra 2008). Store deler av beitemarka i sør og sørvest har blitt omgjort til åker, og et forholdvis lite areal under kraftlinja og i vest har blitt overlatt gjengroing. Under kraftlinja ryddes regelmessig for trær (flyfoto 3 fra 2017). Kartutsnittene illustrerer godt hvordan ombruk og gjengroingen har endret landskapet i løpet av disse vel 50 årene (se figur 1)

Figur 1 Flyfoto fra solblomforekomsten på Solbjør fra 1963, 2008 og 2017.

Artsmangfold og eventuelle observerte endringer

Området under kraftlinja er preget av nokså tett busksjikt med lauvtreoppslag og bukser. Tettheten varierer noe og lokalt ved forekomsten av solblom antas busksjiktstettheten å være på rundt 25 % i 2020. Vegetasjonen er sammensatt av svakt kalkkrevende arter, men det er kun noen få engarter igjen, slik som prestekrage, gulaks,

SOLBLOMLOKALITETER MED BEHOV FOR SKJØTSEL

blåklokke og firkantperikum. Ellers finnes arter som blåbær, smyle, skogstorkenebb, tepperot og knollerteknapp. Solblombestanden består av ca. 200 rosetter fordelt på ca. 2 m². Det ble observert 8 blomsterstengel, hvorav én i blomst

Mål for lokaliteten

Hovedmål er å bevare forekomsten av solblom (EN). Lokaliteten skal ha minst 2 delpopulasjoner over tid (4-6 år). På sikt skal antall skudd økes betraktelig. Til sammen skal lokaliteten ha minst 30 blomstrende individer.

Restaureringstiltak

Forekomsten av solblom bør merkes for gjennomføring av tiltak for å unngå tråkkskader på arten. På et areal av ca. 10 x 30 meter rundt forekomsten mot sørøst og nordvest under kraftlinja, bør busksjiktet fjernes. Dette inkluderer lauvtreoppslag og busker som skal kuttes mest mulig bakkenært. Ved fjerning av hogstgreiner skal ikke solblom dekkes til, og greinene bør helst lagres minst 10 meter unna arealet som har blitt ryddet, og som skal holdes åpent fremover.

Skjøtselstiltak

For bevaring av solblom hadde det vært best å foreta årlig slått av det ryddete arealet på lokaliteten. Slåtten utføres etter at arten er avblomstret, dvs. etter 10. august. Det anbefales bruk av tohjuls slåmaskin på lokaliteten.

Overvåking/registrering

- Årlig overvåking av solblompopulasjonene, med telling av antall rosetter og blomsterstengler (i blomst/i knopp).
- Registrering av antall habitatspesifikke arter for semi-naturlig eng (hvert 3. år sammen med overvåking av solblom).

Gjennomførte tiltak i 2024

Rydding og slått av solblomlokalitet Solbjør ble gjennomført 19.09.24 med to ansatte. Det ble brukt ryddesag med påmontert trekantblad for å slå et område på rundt 1,2 daa rundt solblomforekomsten. Området som ble fristilt i 2021 var fremdeles lysåpent, med betraktelig mindre lauvoppslag (fortsatt en del) og mindre hundegrass enn i 2022. Det ble slått samme areal som i 2022 og 2023. Samtidig ble det ryddet unna en del gammelt hogstavfall som dekket bakken noen steder rundt solblommen, også nå i 2024. Det ble fjernet en del nytt treoppslag av selje, bjørk, rødhyll og rogn i kantene av lokalitetene og ute i feltet. Mye som kom opp fra i nærheten til gamle stubber. I øverste del av lokaliteten ble det brukt motorsag for å kappe ned gamle stubber så det skal bli lettere å bruke slåmaskin på større del av området i 2025. Dette etter anbefaling fra rapport fra 2023. «I 2023 bør også gamle stubber skjæres ned på bakkenivå for å muliggjøre slått med slåmaskin i stedet for kantklipper med trekantblad.» Grunnet ødelagt motorsag fikk vi ikke tatt alle stubbene.

Det ble ikke gjort noen nye registreringer av solblom på lokaliteten i år.

I tillegg til rydding av lauvoppslag slo vi området som ble fristilt med ryddesag, raket sammen gresset og dro det unna med presenning. Fra 2023 lå det fortsatt en del gammelt hogstavfall på lokaliteten som burde fjernes der det åpnes opp, det meste av dette ble tatt bort nå i 2024. Det ble benyttet to deponier for kvist og planteavfall omtrent 10 m og 30 m unna solblomforekomsten. Begge deponier er plassert slik at de ikke utgjør gjødslingsfare for solblom.

Figur 2 Kartutsnitt over området som ble slått og ryddet i 2022 og 2023. Tilsvarende slått nå i 2024. Gul polygon markerer tiltaksområdet. (L. Hoch 2022)

Bilder av området før og etter skjøtselsarbeid i 2024

Figure 1 Solblomlokalitet på Solbjør før slått (Foto: Dag L. Nielsen 2024)

Figure 2 Solblomlokalitet etter skjøtselen (Foto: Dag L. Nielsen 2024)

Videre arbeid

Det anbefales på det sterkeste at skjøtselen av området rundt solblomforekomsten videreføres i årene som kommer for å oppnå gode vekstvilkår. Blir ikke skjøtselen opprettholdt, kan individene med solblom på sikt forsvinne fra disse lokalitetene. Med å åpne opp rundt forekomsten tilrettelegger det for spredning av arten og spiring av frø fra frøbanken. Under arbeidet i 2021 ble det snakket med en eldre nabo som kunne fortelle at området før i tida ble brukt som beitemark for storfe og at det var mange «gule blomster» på området.

Det viktigste for å ivareta solblom ved lokaliteten er å holde det lysåpent ved å redusere lauv- og krattoppslag. Det anbefales å fortsette med slått og manuell rydding på høsten etter blomstring. Ved sen slått ligger det svært godt til rette for neste års blomstring for både solblom og andre lys- og kalkkrevende arter forbundet til denne naturtypen. Siden det ble oppdaget 2 nye solblomplanter et par meter unna hovedforekomsten bør ryddingen utvides mot nord.

Gjødslingseffekten kan også være en trussel for solblom. Siden det fortsatt er mye hogstavfall på lokaliteten kan det føre til en dominans av nitrogenkrevende arter som bringebær. Det bør derfor også ryddes bort mer av hogstavfallet mot nord.

Det er svært viktig å opprettholde overvåkingen av antall solblom på lokaliteten for justering av type og mengde skjøtsel.

Kilder

Larsen, B. H., Hanssen, U. & Høitomt, G. (2021). Skjøtselsplaner for lokaliteter med intakt forekomst av solblom *Arnica montana* i Vestoppland og Valdres. Miljøfaglig Utredning Rapport 2021-5. 63 s. ISBN 978-82-345-0126-5.

Solstad, H., Bjureke, K. (2011). Solblom *Arnica montana*. Artsdatabankens faktaark nr. 202. ISSN1504-9140.

Solstad H, Elven R, Arnesen G, Eidesen PB, Gaarder G, Hegre H, Høitomt T, Mjelde M og Pedersen O (24.11.2021). Karplanter: Vurdering av solblom *Arnica montana* for Norge. Rødlista for arter 2021. Artsdatabanken.

<https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisterforarter/2021/8281>

DOKKADELTAET

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (DNV) ble etablert som et aksjeselskap i 2008 og eies av kommunene Nordre Land og Søndre Land. DNV tilbyr en rekke miljøfaglige tjenester og har opparbeidet betydelig kompetanse innenfor naturrestaurering, skjøtsel og naturtypekartlegging. Selskapet jobber for at naturmangfoldet ivaretas og brukes på en bærekraftig måte, og formidler dette gjennom nyskapende naturveiledning. Du finner oss ved Dokkadeltaet naturreservat. Våtmarkssenteret har rullerende utstillinger og er åpent for besøkende i sommermånedene.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS Gamlevegen 84, 2870 Odnes Tel: +47 61 10 00 20 E-mail: post@dokkadeltaet.no www.dokkadeltaet.no

